

KÖBLÖS JÓZSEF

Egy évforduló margójára – 400 éves a Dunántúli Református Egyházkerület*

AZ 1612-ES ESZTENDŐ TÖRTÉNESEI

NEM MINDENNAPI kerek évforduló méltó megünnepléséhez kíván hozzájárulni az *Acta Papensia* folyóirat szerkesztősége ennek a jubileumi számnak a megjelentetésével. A református irányzatú dunántúli protestáns lelkészek 400 évvel ezelőtt, az 1612. június 19–20-án tartott *körmendi zsinaton* választották püspökükké *Patai István* rohonci lelkészt az alig egy hónappal azelőtt elhunyt *Böjte István* helyébe, míg evangélikus irányzatú társaik valószínűleg szintén még június folyamán *Klaszekovics István* fertőszentmiklósi lelkészt bízták meg a püspöki szolgálattal. Ezzel a lutheri és kálvini hitelveket vallók közt az 1580-as évektől a tanítás terén már nyilvánvalóvá vált szakadás szervezeti szinten is véglegesült: az addigi egységes protestáns dunántúli püspökség területén egymást átfedve megalakult a dunántúli református és evangélikus egyházkerület.

Az önálló református püspökség megszületésének körülményeit az egyháztörténeti kutatás meglehetősen alaposan feltárta, forrásait nagyjából közölte és értelmezte. Mi jubileumi számunk felvezetéseként alább az előzmények felvázolása után az érintett 1612-es év eseményeinek tömör összefoglalóját adjuk, ezzel együtt az egyházkerület akkori állapotáról adunk összképet, végül az eddig magyar fordításban meg nem jelent forrásokat tesszük ilyen formában is hozzáférhetővé.

* A közlemény a PRTA kutatóprogramja keretében készült.

Az egységes dunántúli protestáns egyházkerület az 1576-os hegyfalui (más feltételezések szerint pecöli) zsinat határozatai nyomán formálódott ki. Területe a győri püspökség egy részét, főleg a Nádasdyak és Batthyányak birtokait ölelte fel, Sopron és Vas vármegyére, valamint Zala vármegye egy részére terjedt ki. Emlegették *Sopron–Vas vármegyei, vasi* vagy *Fertő és Balaton közti* egyházkerület néven is. Első püspöke, Szegedi Máté sárvári lelkész inkább a lutheránus álláspontot képviselte, az ő idejében még csak elszórtak voltak a két protestáns irányzat közötti hitviták. Ezek aztán 1585-öt, Bőjte István püspökké választását követően váltak egyre élesebbé. Bőjte egyértelműen a kálvini tanokat vallotta, bár igyekezett az egységet megőrizni: 1582-ben kiadott Ágendájában az úrvacsora témáját olyan óvatosan közelítette meg, hogy mindkét irányzat lelkészei el tudták fogadni, az 1587-es csepregi zsinaton kihirdetett kánonjai pedig nem tértek ki a tanbeli kérdések részletes taglalására. Ennek ellenére 1588-tól megszorodtak a két fél közötti összeütközések.

Az úrvacsora tanáról tartott 1591-es csepregi hitvitán megtörtént a két irányzat közti szakadás: a püspök úgy hagyta ott haragosan vitapartnereit, hogy a felek nézetei semmiben nem közeledtek. Ezután Recés János alsó-csepregi és Tokoics György felsőcsepregi esperes igyekezett elfogadtatni az egyházkerület lelkészeivel az evangélikusok egyik alapidokumentumát, az 1577-ben Bergenben elkészített *Formula concordiae* (Egyezés formulája) című iratot, amely függelékeivel együtt 1580-ban Drezdában jelent meg nyomtatásban *Liber concordiae* (Egyezés könyve) címmel. Ezzel a szakadék egyre nőtt a két irányzat között.

Az 1595-es meszlényi zsinat még egyszer utoljára kísérletet tett a meg egyezésre, született is egy olyan nyilatkozat, mely a köztes állapotot igyekezett szentesíteni, de ezt végül alighanem mindkét fél elutasította. Bőjte István még ebben az évben le is mondott püspökségéről, ezzel véglegessé vált a két fél közti szakadás. A kálvini irányt követő lelkészek továbbra is őt tekintették szuperintendensnek, míg a lutheri tanokat követők négy esperesük vezetésével különvált életet éltek, de saját püspököt Bőjte haláláig ők sem választottak. Zsinatokat mindkét oldal külön tartott: az evangélikusok többek között 1596-ban Csepregen és 1603-ban Ivánban, míg a reformátusok 1597-ben Rohoncon, 1598-ban pedig Meszlényben gyűléseztek.

1612. május 3-án meghalt Böjte István, az egységes dunántúli egyházkerület utolsó püspöke, és ezzel elérkezett az idő, hogy a lutheri és kálvini irányzat szervezeti kettéválása saját püspökeik megválasztásával is megpecsételődjön. Nem tudjuk, az evangélikusok pontosan mikor tették meg Klaszekovics Istvánt a dunántúli evangélikus egyházkerület első szuperintendensének, lehetséges, hogy ez már június folyamán bekövetkezett. A reformátusok püspökválasztásának idejét napra pontosan ismerjük: mindez a június 19–20-án Körmenten tartott zsinaton történt, így ezt a dátumot tekinthetjük a dunántúli református egyházkerület születése napjának.

A körmenti zsinatról készült rövid feljegyzés a dunántúli református egyházkerület 1612–1658 közti időszakot átölelő, jelenleg az Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár őrizetében lévő legkorábbi jegyzőkönyvében olvasható *Kanizsai Pálfi János* lejegyzésében, aki ekkor mindössze három napja pápai másodlelkészként szolgált (később, 1629–1641 között az egyházkerület püspöke is volt). Patai István addigi rohonci lelkész püspökké választásának tényén kívül a szűkszavú feljegyzés két fontos kérdésről nyújt még adatokat. Az egyik az egyházkerület kiterjedése: a szöveg szerint a Vas, Sopron, Zala, Veszprém és Somogy vármegyékben, valamint Győr vármegye dunántúli részén található református gyülekezetek tartoztak az új püspök fennhatósága alá. A másik az egyházkerület egyházmegyei beosztása, mivel a jegyzőkönyvi bejegyzés a jelenlévő esperesek neveit is felsorolja. Eszerint az egyházkerület területén ekkor hét református egyházmegye működött: a vépi, a körmenti, a vízlendvai, a veszprémi, a kiskomáromi (ezek esperesei vannak felsorolva), a németújvári (az elhunyt Böjte István püspök egyben ennek volt esperese) és a pápai (mely ekkor alighanem betöltetlen volt, novembertől a bejegyzést készítő Kanizsai Pálfi Jánossal töltötték be).

Ebben az évben még egy zsinatot tartott az újonnan alakult református egyházkerület: a zsinati atyák november 11–12-én gyűltek össze a Zala vármegyei Köveskúton az egyház ügyes-bajos dolgainak elintézésére. Kanizsai Pálfi erről az összejövetelről már bővebb, mintegy háromoldali feljegyzést készített. Közölte Patai püspök meghívólevelének, valamint a Jézus Krisztus személyéről szóló ama nyolc tételnek a szövegét, melyekről a zsinaton a felavatandó lelkészeknek kellett számot adniuk, továbbá felsorolta a felső-dunamelléki egyházkerületből meghívott lelkészek, a jelen lévő világi személyek, a lelkipásztori szolgálatra kirendelt kilenc prédikátor, valamint a két

istentiszteleten prédikálók nevét (a textusok megjelölésével). A zsinat kánonokat is fogalmazott: az 55 cikkelyből álló törvények szövegét az egyházkerületi jegyzőkönyv nem közli, de szerencsére másolatban mégis fennmaradtak *Gál Imre* kánonoskönyvében.

Ezek után lássuk az 1612-es év fennmaradt dokumentumait! A két zsinatról szóló feljegyzéseket eredeti latin szövegükkel és magyar fordítással közöljük, a köveskúti kánonoknak csak forráshelyét tüntetjük fel, mivel latin szövegük és magyar fordításuk is nyomtatott formában hozzáférhető.

1.

Körmend, 1612. június 19–20.

Kanizsai Pálfi János rövid feljegyzése a zsinaton megjelentekről és Patai István püspökké választásáról.

Anno MDCXII. 19. et 20. die mensis Junii post meam¹ in ecclesiam Papensem commigrationem quadriduo celebrata est synodus in civitate KŐRMEND, in qua venerabilis vir dominus Stephanus Pathainus aulicus tum temporis spectabilis ac magnifici domini domini Francisci de Batthian concionator in Szalonoc (loco admodum venerandi senis domini Stephani Beythe piae memoriae) in superintendentem ecclesiarum in comitatibus Castriferrei, Soproniensi, Szaladiensi, Wespriemiensi, Jauriensi cis Danubium, Somogiensi communi totius voto electus et confirmatus est senioribus existentibus reverendis his viris domino Petro Also-Lyndvaeo Vepiensi ex ecclesia circa id tempus pro nomine Christi eiecto, domino Emerico Beythe ecclesiae Nemet-Uyvariensis² ministro, domino Martino Perlakio concionatore apud Sanctum Georgium in Vizlendva, domino Casparo Nagy ecclesiae Wespriemiensi pastore, domino Johanne Soos ecclesiae Kis-Komarinae ministro.

¹ Utána – később zárójelbe téve –: *Johannis Canisaei*, majd még egyszer: *in meam* áthúzza, helyette a lap szélén utólag lejegyezve: *Commigravi ego, Johannes Canisaeus Papam 16. die Junii, hoc est die illo Sabbathi, qui Dominicam Sacrosanctae Trinitatis antecessit.*

² Áthúzza, lap szélén *Körmendiensis*.

MAGYAR FORDÍTÁS

Az 1612. esztendőben, június hónap 19. és 20. napján, a pápai egyházközségbe való költözésem³ utáni negyednapon egy zsinat lett tartva Körmend városában, melyen a boldog emlékezetű igen tisztelendő öreg Bőjte István úr⁴ helyébe a tisztelendő férfiú, Patai István úr, abban az időben a tekintetes és nagyságos úr, Batthyány Ferenc úr szalónaki udvari prédikátora⁵ lett a Vas, Sopron, Zala, Veszprém és Somogy vármegyékben, valamint Győr vármegye Dunán inneni részén lévő egyházak szuperintendensévé megválasztva és megerősítve mindenek egybehangzó szavazatával az esperesek, eme tisztelendő férfiak: Alsólendvai Péter úr, a vépi egyházból azidőtájt Krisztus nevéért elűzve,⁶ Bőjte Imre úr, a németújvári⁷ egyház lelkésze,⁸ Perlaki Márton úr,

³ A lapszéli megjegyzés magyarul: *Én, Kanizsai János Pápa-ra költöztem június 16. napján, ez ama szombati napon volt, ami megelőzte Szentháromság vasárnapját. Kanizsai Pálfi János* somorjai és komáromi rektorság, valamint több éves németországi egyetemi tanulmányok után 1612-ben lett lelkésszé szentelve. 1612–1626 között pápai, 1626–1633 között németújvári, 1634–1639 között kiskomáromi lelkészként szolgált. 1612–1626 között pápai, 1628–1633 között németújvári, 1634–1639 között kiskomáromi esperes, 1617–1629 között egyházkerületi jegyző, 1629–1641 között dunántúli püspök is volt. 1641-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 436.

⁴ **Bőjte István** Tolnán, majd valahol külföldi egyetemen tanult. Több helyen szolgált rektorként, majd 1565–1574 között Alsólendván a Bánffyok udvari papjaként, 1574–1576 között Sopronban magyar lelkészként, 1576–1612 között pedig a Batthyányok udvari prédikátoraként. 1585-től dunántúli püspök, 1599-től németújvári esperes is. 1612-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 353.

⁵ **Patai István** Pápa-n, majd a tolnai főiskolán tanult. 1573-ban Tolnán szentelték lelkésszé. 1573–1585 között rohonci, majd valószínűleg 1594-ig pápai lelkész volt, majd talán 1599-től Rohoncon udvari és Szalónakon magyar lelkészséget viselt, ezt cserélte fel 1613–1623 között a veszprémi prédikátorsággal, majd 1624–1626 között a kiskomáromi várlelkészséggel, végül 1626–1628 között a pápai prédikátorsággal. 1585 és talán 1594 között pápai, 1613–1623 között veszprémi, 1626–1628 között pápai esperes, 1612–1628 között dunántúli püspök is volt. 1628-ban a partiumi Belényesbe ment, ott lelkészséget, 1631-től bihari esperességet is vállalt. 1637-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 540.

⁶ **Alsólendvai Péter** 1591-ben horpácsi lelkész volt, majd Vépre került még valamikor 1603 előtt. 1612-ben elűzték, a következő évet földönfutóként töltötte. 1614–1619 között Körmen-den lelkészkedett, emellett 1612-ben vépi, majd 1612–1619 között körmendi esperes is volt. 1619-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 327.

⁷ Áthúzva, lap szélén *körmendi*. A két hely között éppen ebben az évben váltott. Lásd a következő jegyzetet!

vízrendvaszentgyörgyi prédikátor,⁹ Nagy Gáspár, a veszprémi egyház lelkipásztora,¹⁰ valamint Sós János, a kiskomáromi egyház lelkésze¹¹ jelenlétében.

Eredeti: DREL I. 1. a. Dunántúli református egyházkerület közgyűlési jegyzőkönyve. I. 1a.

Kiadás: Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. VII. Szerk. Thury Etele. Bp., 1908. 115–116.

Fordítás: –

2.

Köveskút, 1612. november 11–12.

Kanizsai Pálfi János feljegyzése: a zsinaton felszenteltek és a jelesebb megjelentek névsora, a zsinat meghívólevele, valamint a felszentelendő lelkészek vizsgálatára szolgáló tézisek.

Eodem anno 1612. 11. et 12. die Novembris in festo domini Martini episcopi celebrata est synodus sub patrocinio spectabilis ac magnifici domini Stephani Töröc in oppido KÖVES-KUTH.

In hac synodo sacrosanctum ministerium hi assumpserunt: Johannes Paulides Canisaeus ordinatus in ministerium ecclesiae Papensis, Simon Nicolaides in ecclesiam Velemeriensem in comitatu Szaladiensi, Michaël Domjani in ministerium ecclesiae Martiancensis, Gregorius Szent Georgi in ecclesiam Peczieliensem, Gregorius David in ministerium ecclesiae Polyanien-sis. Caspar Náray ordinatus in pastorem ecclesiae Tsakaniensis, Simon

⁸ **Böjte Imre** Böjte István fia. Wittenbergben tanult. 1607 előtt már körmendi lelkész volt, majd 1612–1624 között Németújváron szolgált. 1599–1612 között körmendi, 1612–1624 között németújvári esperes volt. 1624-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 352.

⁹ **Perlaki Márton (I.)** 1612–1616 között vízrendvaszentgyörgyi lelkész és vízrendvai esperes volt. 1616-ban halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 554.

¹⁰ **Nagy Gáspár** 1612 előtt köveskúti, 1612–1613 között veszprémi, 1613–1615 között szentgróti lelkész volt, majd 1617–1624 között a kiskomáromi várlelkészséget viselte. Eközben 1612–1613 között veszprémi, 1617–1627 között kiskomáromi esperes volt. 1624–1627 között lelkészi szolgálatot nem vállalt, visszavonultan élt, valószínűleg Szentgróton. 1627-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 518.

¹¹ **Sós János (I.)** 1595–1598 között lósi, 1612–1617 között kiskomáromi lelkész volt, 1612–1617 között kiskomáromi esperes is. 1617-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 586.

Udvarnaki in ministrum ecclesiae Vamosiensis in comitatu Weszprimiensi. Daniel Deakinus in ministrum ecclesiae Kis-Görbensis, Johannes Veegh ordinatus in ministrum ecclesiae Héderheliensis.

Huis synodo interfuerunt: clarissimus vir Albertus Molnar Szencziensis, optime moratus et eruditus juvenis Robertus Novilius Belga, item reverendus vir dominus Lucas Coriarii Szencinus.

Interfuerunt hi seculares quoque, quos magnificus dominus Stephanus Töröc et ecclesia Papensis in meam¹² ordinationem tanquam testes¹³ adiunxerant: dominus Valentinus Hatos inter equestris ordinis milites excellens, dominus Ambrosius Piriti vayvoda, dominus Johannes Nag' civis civitatis Papensis.

In ea synodo primo die concionatus est Joannes Paulides Canisaeus ex Joanne 10. versus 1–10., secundo vero die dominus Lucas Coriarii Szencinus ex Matthaeo 10. versus 16.: Estote simplices sicut columbae, etc.

In hac synodo impositum est Johanni Paulidi Canisaeo (unacum ministerio ipso) officium senioratus ecclesiarum in districtu Papensi existentium.

Epistola convocatoria venerabilis viri domini Stephani Pathay in synodum
Köveskutiensem

Venerabilibus dominis, amicis et fratribus in Domino nobis in unitate fidei coniunctissimis et charissimis salutem et gratiam in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum ex sincera animi propensitate precamur.

Meminisse potestis, fratres in Domino charissimi, quot et quam ardua ecclesiae negotia ob quorundam tarditatem, negligentiam et veram φιλοτιμίαν in futuram synodum remissa sunt, quamque graves succreverint causae ab eo tempore, ex quo synodus Körmendini celebrata novissime fuit, quantopere item futurum nostrum conventum flagitent, sollicitent, urgeant multorum dissoluti mores, inordinatae et temerariae praesumptiones in ecclesia Christi magno piorum scandalo militantes, qui rupto ecclesiasticae disciplinae repagulo non aliter ac equi indomiti habenis excussis in aperto

¹² Utána zárójelbe téve: *Johannis Canisaei*

¹³ Utólag beszúrva az oldal szélén: *et legatos.*

vagantur campo, obvia quaeque conculcantes et socios sacri laboris¹⁴ calcibus petentes, quam denique gravis quorundam afflictio humeros premat, ubi una fuerimus Deo favente constituti, intelligetis.

Ut igitur succrescentibus malis occurramus, et falce verbi divini loliorum segetem Domini suffocantium radices reseceamus, et alveum e fontibus Salvatoris ad nos defluentis fluminis noxiis malarum radicum, truncorum cadaverum et humanae praesumptionis arenarum impedimentis liberemus, Deo cooperante conveniendum esse statuimus in oppidum Köveskut ad 11. diem Novembris Sancti Martini memoriam celebrem.

Hanc ob rem vos, in Domino fratres charissimi, oramus et obtestamur per Deum, ut in praescripto loco et tempore praefixo negotiis et occupationibus, quae aliquam excusationis speciem circumferre videntur, sive ea privata sint, sive publica, sed levioris momenti fideliter et studiose neglectis adesse studeatis.

Rectores quoque scholarium et ordinandi, qui ex licentia superiorum hactenus in annunciatione evangelii ecclesiae operam navarunt, cum suis civibus a communitate auditorum ad hoc specialiter delectis et missis, quorum testimonio domini ordinandi suam vocationem, vitae innocentiam ac in praedicatione evangelii solertiam comprobent, adveniant.

Praeterea, ut domini ordinandi (quamvis in omnibus fidei articulis instructos eos esse oporteat) habeant certas theses, ad quas tum examinatores, tum ipsi examinandi colliment, et ii, qui donum a Deo ad propugnationem veritatis acceperunt, seipsos quaerendo et respondendo exerceant et simpliciores erudiant, theses de persona Christi, in quo omnis salus nostra sita est, subiiciendas esse duximus, quibus acceptis et perlectis quilibet vestrum ita se praeparet per interrogationem bonae conscientiae, ut et quaerentibus sufficienter respondere, et a respondentibus pie et cum aedificatione quaerere possit et valeat.

Solam enim Maiestatis Divinae gloriam et ecclesiae Christi aedificationem quaerimus κενολογίαν και κενοδοξίαν suis avaris relinquentes.

Gratia Domini nostri Jesu Christi sit vobiscum! Amen.

Datum Szalonokii, 10. die mensis Octobris anno 1612.

¹⁴ Még egyszer, áthúzva *laboris*.

THESES DE PERSONA DOMINI NOSTRI JESU CHRISTI

I.

Christus est persona una, quae duarum rationabilium naturarum (divinae scilicet et humanae) a se invicem tempore, proprietatibus essentialibus et ipsa ουσία seu essentia distinctarum individua unione (ουσιως) constat, quae dicitur et est mediator inter Deum et homines, salvator, rex et sacerdos noster.

II.

Et haec duarum naturarum indissolubilis connexio in unam personam Filii Dei facta est assumptione humanae naturae a secunda persona divinitatis non mutatione divinae in humanam naturam, nec¹⁵ humanae¹⁶ in divinam naturam, nec exaequatione naturarum, nec confusione proprietatum essentialium, sed, ut testatur apostolus: Verbum caro factum est inanitione sui et assumptione servilis formae.

III.

Non mutatione naturarum, nam mutatio non nisi destructione subiecti prioris perficitur, sicut et generatio¹⁷ praeiacentis subiecti corruptione, ita, ut nulla substantia mutandi in ipso mutato maneat, quemadmodum patet in exemplo aquae a Christo in vinum optimum mutatae. Id ipsum vis etiam vocabuli 'mutatio' manifeste arguit. Non exaequatione. Ita enim tolleretur discrimen inter Deum et hominem, creantem et creatum, finitum et infinitum. Nec idiomatum confusione. Sequeretur quippe naturarum ipsarum abolitio, ut si confundantur calor ignis et et frigiditas glaciei, necesse est utrumque, et glaciem, et ignem interire.

IV.

Nequis vocabulo unionis, connexionis et coniunctionis perperam sumpto confusam naturarum vel proprietatum commixtionem somniet: considerandum est Scripturam variis nominibus explicare ipsam unionem. Nunc

¹⁵ Utána áthúzva *divinae in.*

¹⁶ Átjavítva *humanamból*, utána áthúzva *naturam.*

¹⁷ Utána áthúzva *et.*

enim vocabulo¹⁸ assumendi: Hebr. 2,16., nunc inhabitandi: Joan. 1,14., Coloss. 2,9., mittendi: Gal. 4,4., ingrediendi in mundum: Hebr. 10,5., veniendi in carnem: 1 Joan. 4,2., apparendi: 1 Joan. 3,8., descendendi: Joan. 6,33.41.51.58., aptandi: Heb. 10,5. proponit, declarat, exprimit Scriptura mysterium unionis.

V.

Vi huius indissolubilis unionis facta est caro illa propria Filii Dei caro, et divinitas Verbi facta est hominis assumpti divinitas, unde a veteribus non sine rationabili mysterio dicta fuit Maria virgo Θεοτοκος, id est Deipara, eius enim personae, quae in divina et humana natura subsistit, mater est secundum humanitatem.

VI.

Quamobrem per et propter hanc naturarum coniunctionem seu unionem non solum non negamus, verum etiam fortiter asserimus cum Scriptura Sancta: excellentia dona supra omnem creaturae dignitatem in humanam assumptam a Filio Dei naturam collata esse, quae in baptismo facta sint auctiora, in resurrectione, ascensione in coelum et sessione ad dexteram Patris maxima, ita tamen, ut perpetuo discrimen maneat inter Deum et creaturam.

VII.

Inde dicimus Filium Hominis Jesum Christum esse aeternum, omnipotentem, omnipraesentem in sua propria divinitate, et Filium Dei aeternum dominum gloriae in tempore natum, passum, mortuum esse in propria sua carne (1 Pet. 3,18. et 4,1.) et proprio sanguine acquisivisse ecclesiam (Act. 20,28.), coelo contineri (Act. 3,21.), indeque venturum esse voce angelica attestante ad iudicandum vivos et mortuos in propria sua carne. Et haec realisantur a Deo in reali suo corpore, ab homine in reali sua divinitate propter realem naturarum unionem. Huic adstipulatur Divo Augustino, dicens:¹⁹ utrumque in illo observandum est cum loquitur, vel cum de illo Scriptura loquitur, et quid, secundum quid dicatur, intuendum. Nam sicut

¹⁸ A szó beszúrva a lap szélén.

¹⁹ A lap szélén *Augustinus: Epistola 57. ad Dardanum.*

unus homo est anima rationalis et caro, sic et unus Christus est Verbum et homo. Proinde quod ad Verbum attinet, creator est Christus; *Omnia enim per ipsum facta sunt*; quod vero ad hominem, creatus est Christus. Paulo post: Secundum hominem namque in terra erat, non in coelo, ubi nunc est, quando dicebat: *Nemo ascendit in coelum, nisi qui de coelo descendit, Filius hominis, qui est in coelo*. Quamvis secundum id, quod Filius Dei erat, esset in coelo; secundum id vero, quod filius hominis erat, adhuc esset in terra, nondumque ascendisset in coelum. Similiter cum secundum id, quod Filius Dei est, sit Dominus gloriae; secundum id autem, quod est filius hominis, crucifixus sit; ait tamen Apostolus: *Si enim cognovissent, numquam Dominum gloriae crucifixissent*.²⁰ Ac per hoc et filius hominis secundum Deum erat in coelo, et Filius Dei secundum hominem crucifigebatur in terra.

VIII.

Eos autem, qui vel donorum utpote maiestatis et gloriae in assumptam naturam collatorum respectu naturam creatam vel finitam²¹ creanti et infinitae exaequant, ac cum Eutychete jam pridem ab ecclesia Christi damnato foedus ineunt, excogitatis quibusdam a se respectibus id efficere contententes, ut humanam naturam aut in nihilum redigant, aut in Deum (quod tamen realiter facere nequeunt) transferant, cum palam sit, Deum, ut Augustinus loquitur, homini Christo gloriam dedisse, naturam non abstulisse,²² vel divinam consideratione humiliationis negant, statuentes et docentes, quia in Deum eiusmodi humiliatio et passiones non cadunt, Christum solummodo hominem esse, et non Deum, vel ignorance unionis sepulti duas credunt in Christo personas esse, vel in unione naturarum communicationem idiomatum ab una sola natura, divina scilicet perfici, hoc est divinam naturam conferre, humanam accipere, nihil e suis proprietatibus conferendo, idque transitive neque tamen omnia idiomata in hanc communionem admittunt, sed ea saltem, quae ipsorum opinioni sufficientia esse videntur, cum tamen divinae naturae idiomata sint ἀδιαίρετα, sunt enim

²⁰ A lap szélén 1 Cor. 2,8.

²¹ Eredetileg *infinitam*, az *in áthúzva*.

²² A hivatkozott rész: *Et sic venturus est, illa angelica voce testante, quemadmodum ire visus est in coelum, id est in eadem carnis forma atque substantia; cui profecto immortalitatem dedit, naturam non abstulit*. Augustinus: Epistola 187. 3,10.

ipsa Dei essentia, et una communicata reliquas omnes communes fieri
necesse sit, a communione nostra alienos judicamus.

Stephanus Pathaynus superattendens

MAGYAR FORDÍTÁS

*Ugyanabban az 1612. évben, november 11. és 12. napján, Márton püspök úr
ünnepén egy zsinat lett tartva Köveskút mezővárosában a tekintetes és nagysá-
gos Török István úr²³ védelme alatt.*

*Ezen a zsinaton ezek vették magukra a szent szolgálatot: Kanizsai Pálfi Já-
nos a pápai egyház lelkészének lett rendelve, Miklósfői Simon a Zala megyében
lévő veleméri egyházba,²⁴ Domjáni Mihály a martyánci egyház lelkészének,²⁵
Szentgyörgyi Gergely a pécselyi egyházba,²⁶ Dávid Gergely a polányi egyház
lelkészének.²⁷ Nárai Gáspár a csákányi egyház lelkészének²⁸ lett rendelve, Ud-
varnoki Simon a Veszprém megyében lévő vámosi egyház lelkészének.²⁹ Deáki
Dániel a kiscörmői egyház lelkészének,³⁰ Vég János a hedrehelyi egyház lelkészé-
nek³¹ lett rendelve.*

²³ **Enyingi Török István** (1564–1618) nagybirtokos magyar főnemes, többek között Pápa város földesura. Református volt, támogatta a város és az egész dunántúli egyházkerület reformátusságát. 1618-as halálával vele férfiágon kihalt a Török család. TÓTH 1941. 27, 34–35, 42, 55–56.

²⁴ Rá vonatkozóan ez az egyetlen adatunk. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 508.

²⁵ **Domjáni / Damjáni Mihály, id.** 1612–1649 között martyánci lelkész, eközben 1618–1634 között presbiter (a későbbi ülnöknek, majd tanácsbírónak megfelelő egyházkerületi tisztség). KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 383.

²⁶ **Szentgyörgyi Gergely** 1612–1621 között pécselyi, 1621-ben csopaki lelkész, közben 1618–1619 között presbiter is. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 607.

²⁷ Rá vonatkozóan ez az egyetlen adatunk. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 372.

²⁸ **Nárai Gáspár** 1612–1625 között volt csákányi lelkész, 1618-ban presbiter is. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 523.

²⁹ Rá vonatkozóan ez az egyetlen adatunk. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 650.

³⁰ **Deáki Dániel** 1612-ben kiscörmői, 1618–1620 között tapsonyi, 1623-ban nemesvidi lelkész, 1626–1630 között Kiskomárom város lelkésze, 1630-ban jádi lelkész. Közben 1618–1627 között presbiter. 1631 előtt halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 374.

³¹ **Vég János** 1612-ben hedrehelyi, 1618-ban szilvásszentmártoni lelkész volt. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 672.

Ezen a zsinaton jelen voltak: az igen jeles férfiú, Szenci Molnár Albert,³² az igen jó erkölcsű és kiművelt belga fiatal, Robertus Novilius,³³ továbbá a tisztelendő férfiú, Szenci Szíjártó Lukács³⁴ úr.

Megjelentek még azok a világiak is, akiket a nagyságos Török István úr és a pápai egyház felszentelésemre tanúként és kiküldötként maga mellé vett: Hatos Bálint úr, a vitézi rend kiváló katonája,³⁵ Piriti Ambrus vajda úr, Nagy János úr, Pápa városának polgára.

Ezen a zsinaton az első nap Kanizsai Pálfi János prédikálta János [evangéliumának] 10. fejezetéből az 1–10. verset,³⁶ második nap pedig Szenci Szíjártó Lukács úr Máté [evangéliumából] a 16. verset: Legyetek egyszerűek, mint a galambok, stb.³⁷

³² **Szenci Molnár Albert** vándortudós, fordító, nyelvész, lelkesítő író. Számos svájci és német egyetemen tanult. 1613-ban Szalónak német lelkésze, 1613–1614 között rohonci, 1614-ben komáromi lelkész volt. 1614–1624 között külföldön, 1624–1626 között Kassán, 1626–1634 között Kolozsvárott élt. 1634-ben halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 602. ZOVÁNYI 1977. 590–591.

³³ **Robertus Novilius** belga ifjút Szenci Molnár Albert hozta magával a köveskúti zsinatra, miután Batthyány Ferenc meghívta németajkú jobbágysági lelkészének. PAYR 1924. 222–223. Róla semmi közelebbit nem tudunk.

³⁴ **Szenci Szíjártó Lukács** 1598-ban a debreceni kollégiumban subscribált. 1607-ben szentelték lelkésszé. 1608–1614 között Nagymagyarán, 1614-től 1624-ig két ízben Jókán, majd 1624–1628 között Somorján volt lelkész, közben 1629-től haláláig somorjai esperes is. 1628-ban halt meg. KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009. 605.

³⁵ **Hatos Bálint** Török István familiárisa, Pápa várában szolgáló lovas vitéze, majd 1607–1609 között Veszprém vármegye egyik szolgabírája, 1613–1620 között a pápai vár alkapitánya. PÁLFFY Géza: Egy különleges nemesi karrier a 16–17. században. Hatos Bálint pápai vicekapitány és családja története. Pápa, 2005. (Jókai könyvek 3.) 21–23, 48–49, 54–55, 57–60, 71–75.

³⁶ „Bizony, bizony, mondom néktek: aki nem az ajtón megy be a juhok aklába, hanem másfelől hatol be, az tolvaj és rabló; de aki az ajtón megy be, az a juhok pásztora. Ennek ajtót nyit az ajtóőr, és a juhok hallgatnak a hangjára, a maga juhait pedig nevükön szólítja és kivezeti. Amikor a maga juhait mind kivezeti, előttük jár, és a juhok követik, mert ismerik a hangját. Idegent pedig nem követnek, hanem elfutnak tőle, mert az idegenek hangját nem ismerik.” Ezt a példázatot mondta nekik Jézus, de ők nem értették, mit jelent, amit mondott nekik. Jézus tehát így szólt hozzájuk: „Bizony, bizony, mondom néktek: én vagyok a juhok ajtaja. Aki énelőttem jött, mind tolvaj és rabló, de a juhok nem is hallgattak rájuk. Én vagyok az ajtó: ha valaki rajtam át megy be, megtartatik, az bejár és kijár, és legelőre talál. A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson: én azért jöttem, hogy életük legyen, sőt bőségben éljenek.” (Jn 10,1–10)

³⁷ Íme, én elküldelek titeket, mint juhokat a farkasok közé: legyetek tehát okosak, mint a kígyók, és szelídek, mint a galambok. (Mt 10,16)

Ezen a zsinaton a lelkipásztori szolgálattal együtt a pápai egyházmegyében lévő egyházak esperességének hivatala is Kanizsai Pálfi Jánosra lett ruházva.

A tisztelendő férfiú, Patai István úr meghívólevele a köveskúti zsinatra

A tisztelendő uraknak, a hit egységében igen közeli és igen kedves barátainknak és az Úrban testvéreinknek a lélek őszinte jóindulatából fakadóan kérünk üdvösséget és az Úrban kegyelmet a mi Urunk, Jézus Krisztus által.

Emlékezhettek, az Úrban igen kedves testvérek, hogy az egyház milyen sok bajos ügye maradt meg a következő zsinatra némelyek tunyasága, hanyagsága és valódi dicsőségvágya miatt, és milyen súlyos ügyek keletkeztek attól az időtől kezdve, hogy legutóbb Körmenden zsinatot tartottunk, továbbá mennyire kívánják, vonzzák, sürgetik a mi jövőbeli gyűlésünket sokak kicsapongó erkölcei, rendetlen és elhamarkodott gyanúsításai, melyek Krisztus egyházában a kegyesek számára nagy botrányt okoznak. Ezek, miután szétérték az egyházi fegyelem korlátait, a féktelen lovakhoz hasonlóan gyeplőiktől megszabadulva a nyílt mezőn vágtnak, eltipornak minden szembejövőt és patáikkal belerúgnak azokba, akik a szent szolgálatban társaik. Hogy végül a súlyos gyötrődés mennyire nyomja némelyek vállait, amikor Isten kegyelméből egybe fogunk gyűlni, meg fogjátok tudni.

Hogy tehát elhárítsuk a terjedő bűnöket, az Isten ígéjének sarlójával lemetsszük az Úr vetését elfojtó konkoly gyökerét, és megszabadítsuk az Üdvözítő forrásaiból hozzánk áradó folyam medrét a gonosz gyökerek kivágott maradványainak és az emberi gyanúsítás homokjának ártalmas akadályaitól, Istennel együttműködve elrendeltük, hogy gyűljetek össze Köveskút városába novembernek a Szent Márton emlékét ünneplő 11. napjára.

Ezért, az Úrban szeretett testvérek, Istenre kérlek és buzdítalak titeket, hogy becsülettel és buzgón félretéve mindazon akár magánjellegű, akár a közt érintő ügyeiteket és elfoglaltságaitokat, amelyekről bár úgy látszik, hogy bármiféle kifogást támaszthatnának, mégis kisebb súlyúak, a feljebb írt helyen és időben igyekezzetek megjelenni.

Továbbá jöjjenek az iskolák igazgatói és a szentelendők is, akik az előljárók engedélyével eddig az evangélium hirdetésében az egyháznak segítségére voltak, a

hallgatók közössége által kifejezetten erre kirendelt és elküldött földijeikkel együtt, akiknek tanúbizonysága révén a szentelendő urak igazolni fogják elhívásukat, életük feddhetetlenségét és az evangélium prédikálásában való jártasságukat.

Ezenfelül, hogy a szentelendő urak (bármennyire is nem lehet másképp gondolni, mint hogy ők minden hittételben képzetek) kapjanak bizonyos tételeket, amelyekre mind a vizsgáztatók, mind pedig maguk a vizsgázók készülhessenek, és azok, akik megkapták Istentől az igazság megvédésének ajándékát, kérdésekkel és válaszokkal magukat gyakorolhassák és könnyebben képezhessék, a Krisztus személyéről szóló bizonyos tételek kitűzését rendeltük el, melyek átvétele és elolvasása után közületek bárki úgy felkészítheti magát jó lelkiismeret kérése által, hogy képes és alkalmas lesz mind a kérdezőknek kielégítően válaszolni, mind a válaszolóknak kegyesen és épületesen kérdéseket feltenni.

Mindenesetre mi egyedül az Isteni Fölség dicsőségét és Krisztus egyházának építését kívánjuk, az üres fecsegést és hiú dicsőséghajhászást az arra vágyódóknak meghagyva.

A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme legyen veletek! Amen.

Kelt Szalónakon, október hónap 10. napján, az 1612. esztendőben.

TÉTELEK A MI URUNK JÉZUS KRISZTUS SZEMÉLYÉRŐL

I.

Krisztus egyetlen személy, ami két, egymástól kölcsönösen időben, lényegi tulajdonságaiban és magában a lényegben (ouszia) elkülöníthető értelmes természet (tudniillik isteni és emberi) oszthatatlan egységből (ousziósz) áll, ő állításunk szerint közvetítő Isten és az emberek között, üdvözítőnk, királyunk és papunk.

II.

És ennek a két természetnek a szétválaszthatatlan összekapcsolódása az Isten Fia egyetlen személyébe úgy történt meg, hogy az istenség második személye magára vette az emberi természetet, nem úgy, hogy az isteni átváltozott emberi természetté, nem is úgy, hogy az emberi átváltozott isteni természetté, vagy hogy a [két] természet azonossá vált, vagy hogy a lényegi tulajdonságok össze-

keveredtek, hanem úgy, amint az apostol tanúsítja: Az Ige testté lett³⁸ önmaga kiüresítésével és szolgai alak magára vételével.³⁹

III.

Nem a [két] természet átváltozásával, mert a változás csak a korábbi alany megszűnésével mehet végbe, amint a nemzés is az előbb létező alany megsemmisülésével,⁴⁰ tehát semmilyen változó létező a változás során önmaga nem maradhat fenn, amint ez nyilvánvaló a Krisztus által jó borrá változtatott víz példáján is. Ezt pedig a 'mutatio' szó jelentése is világossá teszi.

Nem azonossá válással. Ugyanis így megszűnne a különbség Isten és ember, teremtő és teremtmény, végtelen és véges között.

Nem is a sajátságok összekeveredésével. Ebből ugyanis ezen természetek megszűnése következne, amint ha keveredik a tűz forrósága és a jég fagyossága, szükségszerű, hogy mindkettő, a jég is, a tűz is megsemmisüljön.

IV.

Hogy az egység, kapcsolat és összekapcsolás tévesen választott kifejezésével senki ne képzelje azt, hogy a [két] természet vagy a tulajdonságok összevegyítve keverednek, vegyük figyelembe, hogy a Szentírás különféle szavakkal fejt ki ezt az egységet. Egyszer ugyanis a magára vétel (Zsid 2,16),⁴¹ másszor a lakás (Jn 1,14,

³⁸ Az Ige testté lett... (Jn 1,14a)

³⁹ ...megüresítette önmagát, szolgai formát vett fel, emberekhez hasonlónak lett, és magatartásában is embernek bizonyult. (Fil 2,7)

⁴⁰ Ti. az életet továbbadja, új létező keletkezik, de a nemző később meghal.

⁴¹ A Vulgata az *adprehendit* (itt: felkarol) igét használja, Patai Ábrahám magvát (semen Abrahæ) alighanem Jézusra érti. ...*nusquam enim angelos adprehendit sed semen Abrahæ adprehendit*. (Zsid 2,16) Magyarul a szövegösszefüggésbe illesztve: Mivel pedig a gyermekek test és vér részesei, ő is hozzájuk hasonlóan részese lett ezeknek, hogy halála által megsemmisítse azt, akinek hatalma van a halálon, vagyis az ördögöt; és megszabadítsa azokat, akik a haláltól való félelem miatt egész életükben rabok voltak. Mert nyilván nem angyalokat **karol fel**, hanem Ábrahám leszármazottait **karolja fel**. Ezért mindenben hasonlónak kellett lennie a testvéreihez, hogy irgalmas és hű főpap legyen az Isten előtti szolgálatban, hogy engesztelést szerezzen a nép bűneiért. Mivel maga is kísértést szenvedett, segíteni tud azokon, akik kísértésbe esnek. (Zsid 2,14–18)

Kol 2,9),⁴² küldés (Gal 4,4),⁴³ a világba lépés (Zsid 10,5),⁴⁴ testben való eljövétel (1Jn 4,2),⁴⁵ megjelenés (1Jn 3,8),⁴⁶ leszállás (Jn 6,33.41.51.58)⁴⁷ és alkotás (Zsid 10,5)⁴⁸ kifejezéssel adja elő, nyilvánítja ki és magyarázza a Szentírás az egység titkát.

V.

Eme szétválaszthatatlan egység révén testté lett Isten Fia saját teste, és az Ige istensége a felemelt ember istenségévé lett, ezért a régiek nem ésszerű indok nélkül nevezték Szűz Máriát theotokosznak, azaz istenszülőnek, mert emberség szerint anyja az ő személyének, mely isteni és emberi természetben áll fenn.

⁴² Et Verbum caro factum est, et **habitavit** in nobis... Az Ige testté lett, közöttünk **lakott**... (Jn 1,14a) Quia in ipso **inhabitat** omnis plenitudo divinitatis corporaliter. Mert benne **lakik** az istenség egész teljessége testileg. (Kol 2,9)

⁴³ At ubi venit plenitudo temporis, **misit** Deus Filium suum factum ex muliere factum sub lege. De amikor eljött az idő teljessége, Isten **elküldte** Fiát, aki asszonytól született a törvénynek alávetve. (Gal 4,4)

⁴⁴ Ideo **ingrediens mundum** dicit: „Hostiam et oblationem noluisti corpus autem aptasti mihi.” Ezért, amikor **eljön a világba**, így szól: Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem. (Zsid 10,5)

⁴⁵ In hoc cognoscitur Spiritus Dei: omnis spiritus, qui confitetur Iesum Christum **in carne venisse**, ex Deo est. Az Isten Lelkét erről ismeritek meg: amelyik lélek vallja, hogy Jézus Krisztus **testben jött el**, az Istentől van. (1Jn 4,2)

⁴⁶ Qui facit peccatum ex diabolo est, quoniam ab initio diabolus peccat, in hoc **apparuit** Filius Dei, ut dissolvat opera diaboli. Aki a bűnt cselekszi, az az ördögtől van, mert az ördög cselekszi a bűnt kezdettől fogva. Azért **jelent meg** az Isten Fia, hogy az ördög munkáit lerontsa. (1Jn 3,8)

⁴⁷ Panis enim Dei est, qui **descendit** de caelo, et dat vitam mundo. – Murmurabant ergo Iudaei de illo, quia dixisset: ego sum panis, qui de caelo **descendi**. – Ego sum panis vivus, qui de caelo **descendi**. – Hic est panis, qui de caelo **descendit**, non sicut manducaverunt patres vestri manna, et mortui sunt; qui manducat hunc panem, vivet in aeternum. Mert az Isten kenyere a mennyből **száll le**, és életet ad a világnak. – A zsidók ekkor zúgolódni kezdtek ellene, mert ezt mondta: „Én vagyok az a kenyér, amely a mennyből szállt le.” – Én vagyok az az élő kenyér, amely a mennyből szállt le. – Ez az a kenyér, amely a mennyből szállt le; ez nem olyan, mint amelyet atyáitok ettek, és mégis meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, élni fog örökké. (Jn 6,33.41.51.58)

⁴⁸ Ideo **ingrediens mundum** dicit: „Hostiam et oblationem noluisti corpus autem **aptasti** mihi.” Ezért, amikor **eljön a világba**, így szól: Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet **alkottál** nekem. (Zsid 10,5)

VI.

Ezért a [két] természet eme összekapcsolása vagy egysége által és miatt nem csupán nem tagadjuk, hanem igen erősen állítjuk is a Szentírással: a teremtmény minden méltóságán felül kiváló ajándékok lettek adva az Isten Fia által felvett emberi természetbe, melyek a keresztségben bőségesebbé, a feltámadásban, a mennybemenetelben és az Atya jobbjára ülésben teljessé [váltak], mindazonáltal úgy, hogy örökké különbség maradjon Isten és a teremtmény között.

VII.

Ezért mondjuk, hogy az Emberfia, Jézus Krisztus örök, mindenható, mindenhol jelen lévő saját istenségében, és hogy az Isten Fia, a dicsőség örök ura időben született, szenvedett és meghalt saját emberi testében (1Pt 3,18; 4,1),⁴⁹ és saját vérével szerezte az egyházat (Csel 20,28),⁵⁰ az ég fogadta be (Csel 3,21),⁵¹ végül el fog jönni saját testében az angyali szózat tanúbizonysága szerint,⁵² hogy ítéljen élőket és holtakat.⁵³ És ezeket a [két] természet valóságos egysége miatt Isten váltja valóra valóságos testében, és az ember valóságos istenségében. Ezekkel megegyezik Szent Ágoston,⁵⁴ aki azt mondja:⁵⁵ mindkettőt akkor kell megfigyelni, amikor beszél, vagy amikor erről a Szentírás szól, és úgy kell tekintetbe venni, ahogyan szól. Mert amint egy ember értelmes lélekből és testből áll, úgy az

⁴⁹ Mert Krisztus is szenvedett egyszer a bűnökért, az Igaz a nem igazakért, hogy Istenhez vezessen minket, miután halálra adatott test szerint, de megelevenítettett Lélek szerint. (1Pt 3,18) Mivel tehát Krisztus testben szenvedett, vértézzétek fel magatokat azzal a felismeréssel, hogy aki testileg szenved, az elszakad a bűntől. (1Pt 4,1)

⁵⁰ Viseljétek gondot tehát magatokra és az egész nyájra, amelynek őrizőivé tett titeket a Szentlélek, hogy legeltessétek az Isten egyházát, amelyet tulajdon vérével szerzett. (Csel 20,28)

⁵¹ Őt azonban az égnek kell befogadnia addig, amíg a mindenség újjáteremtése meg nem történik. Erről az Isten öröktől fogva szólt szent prófétái szája által. (Csel 3,21)

⁵² Amint távozása közben feszülten néztek az ég felé, íme, két férfi állt meg mellettük fehér ruhában, és ezt mondta: „Galileai férfiak, miért álltok itt az ég felé nézve? Ez a Jézus, aki felvitté tőletek a mennybe, úgy jön el, ahogyan láttátok őt felmenni a mennybe.” (Csel 1,10–11)

⁵³ Kérve kérlek az Isten és a Krisztus Jézus színe előtt, aki ítélni fog élőket és holtakat; az ő eljövételére és országára kérlek: hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő. (2Tim 4,1)

⁵⁴ Ágoston (Aurelius Augustinus; 354, Tagaste – 430, Hippo): egyháztanító, a legnagyobb latin egyházatya, Hippó püspöke.

⁵⁵ A lap szélén Ágoston: 57. levél Dardanushoz. A szám hibás, valójában a 187. levélről van szó!

egy Krisztus is Igéből és emberből. Ezért ami az Igét illeti, Krisztus teremtmény: mert minden általa lett,⁵⁶ ami pedig az embert, Krisztus teremtmény.⁵⁷ Valamivel ezután pedig: Az emberség szerint ugyanis a földön volt, nem a mennyben, ahol most van, ahogy megmondta: Senki sem ment fel a mennybe, hacsak nem az, aki leszállt onnan, az Emberfia, aki a mennyben van.⁵⁸ Ámbár aszerint, hogy Isten Fia volt, az égben kellene lennie, aszerint azonban, hogy Emberfia volt, mostanáig a földön kellene élnie, és még nem emelkedhetett volna fel a mennybe. Hasonlóképpen aszerint, hogy Isten Fia, a dicsőség Ura, aszerint pedig, hogy Emberfia, keresztre feszítették. Így mondja az apostol is: mert ha ismerték volna, sohasem feszítették volna meg a dicsőség Urát.⁵⁹ És ezáltal istensége szerint Emberfiaként is a mennyben volt, és embersége szerint Isten Fiaként is megfeszítették a földön.⁶⁰

VIII.

Azokat pedig közösségünkkel összeférhetetlennek ítéljük, akik a felvett emberi természetbe juttatott adományok, közelebről a fenség és dicsőség tekintetében egyenlővé teszik a teremtet és véges természetet a teremtmény és végtelen [természettel], és a már korábban az egyház által elítélt Eutychessel⁶¹ szövetségre léptek, maguktól kigondolva bizonyos nézeteket azt igyekezvén bizonyítani, hogy az emberi természetet vagy semmibe lehet venni, vagy az istenibe lehet átvinni, amit pedig valójában megtenni nem tudnak, mivel nyilvánvaló, hogy Isten, amint Ágoston mondja, az ember Krisztusnak dicsőséget adott, a[z emberi] természetet pedig nem vette el tőle,⁶² továbbá [azokat, akik] abból a meggondo-

⁵⁶ Minden általa lett, és nélküle semmi sem lett, ami létrejött. (Jn 1,3)

⁵⁷ Augustinus: Epistola 187. 3,8.

⁵⁸ Mert nem ment fel a mennybe senki, csak az, aki a mennyből szállt le, az Emberfia. (Jn 3,13) Senki sem ment föl a mennybe, csak aki alászállt a mennyből: az Emberfia (aki a mennyben van). (Ugyanaz a Szent István Társulat fordítása szerint.)

⁵⁹ Ezt e világ fejedelmei közül senki sem ismerte fel, mert ha felismerték volna, a dicsőség Urát nem feszítették volna meg. (1Kor 2,8)

⁶⁰ Augustinus: Epistola 187. 3,9.

⁶¹ Eutükhész (Eutyches; 378 körül – 450 után): Konstantinápoly közelében egy kolostor előjárója volt. Tanítása a monofizita tanokat védte, ezért megfosztották hivatalától.

⁶² A hivatkozott rész magyar fordítása: És úgy fog eljönni ama angyali szózat tanúbizonysága szerint, ahogyan látták, hogy a mennybe ment, azaz a test ugyanazon alakjában és lényegében;

lásból, hogy ez lealacsonyodás, tagadják az isteni [természetet] azt állítván és tanítván, hogy – mivel Istent az ilyesféle megalázkodás és szenvedések nem érhetik – csak ember volt, és nem Isten, továbbá [azokat is, akik] az egység el nem ismerésében megátalkodván azt hiszik, hogy Krisztusban két személy volt, végül [azokat, akik azt hiszik,] hogy a [két] természet egységében a lényegi tulajdonságok megosztása csupán egyetlen természet, tudniillik az isteni által tud végbemenni, azaz az isteni természet ad, az emberi pedig elfogad, miközben saját tulajdonságaiból semmit át nem ad, de ezt továbbvive mégsem engedik meg, hogy az összes sajátos tulajdonság közössé váljon, hanem csak azok, amelyek az ő vélekedésük szerint elégségesnek látszanak, mivel azonban az isteni természet sajátos tulajdonságai elválaszthatatlanok, hiszen ezek jelentik magát az Isten lényegét, ezt megosztva ezzel együtt az összes többi [tulajdonság] is szükségszerű, hogy közössé váljon.

Patai István püspök

Eredeti: DREL I. 1. a. Dunántúli református egyházkerület közgyűlési jegyzőkönyve. I. 1b–3.

Kiadás: Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. VII. Szerk. Thury Etele. Bp., 1908. 116–121. (sok olvasati hibával)

Fordítás: –

3.

Köveskút, 1612. november 11.

A köveskúti zsinaton megfogalmazott kánonok.

Articuli seu canones ecclesiarum in comitatibus Soproniensi, Castriferrei, Wesprimiensi, Zaladiensi, etc. constitutarum in confessione Helvetica verbo Dei unitarum et Christianae charitatis vinculo coniunctarum promulgati per venerabilem superintendentem dominum Stephanum Pathainum in synodo Köveskútiensi Novembris undecima die celebrata anno Domini M DC XII. ...

ennek valóban halhatatlanságot adott, [emberi] természetét nem vette el. Ágoston: 187. levél 3,10.

MAGYAR FORDÍTÁS

A Sopron, Vas, Veszprém, Zala, stb. vármegyékben lévő, az Isten ígéje által a helvét hitvallásban egyesített, és a keresztényi szeretet köteléke által egybekapcsolt gyülekezetek törvényei vagy kánonjai, melyeket tisztelendő Patai István szuperintendens úr hirdetett ki az Úr 1612. esztendejében, november 11. napján tartott köveskúti zsinaton. ...

Eredeti: DREKK O. 1055. Gál Imre kánonoskönyve. 123–147.

Kiadások: **A:** Mokos Gyula: A herczegszöllősi kánonok. Bp., 1901. 199–220. (az egyes kánonok forrásaira utaló jegyzetek nélkül)

B: Magyar Protestáns Egyháztörténeti Adattár. VII. Szerk. Thury Etele. Bp., 1908. 121–140.

Fordítás: Thury Etele: A Dunántúli Református Egyházkerület története. I–II. Bp., 1998.² I. 173–194.

SUMMARY

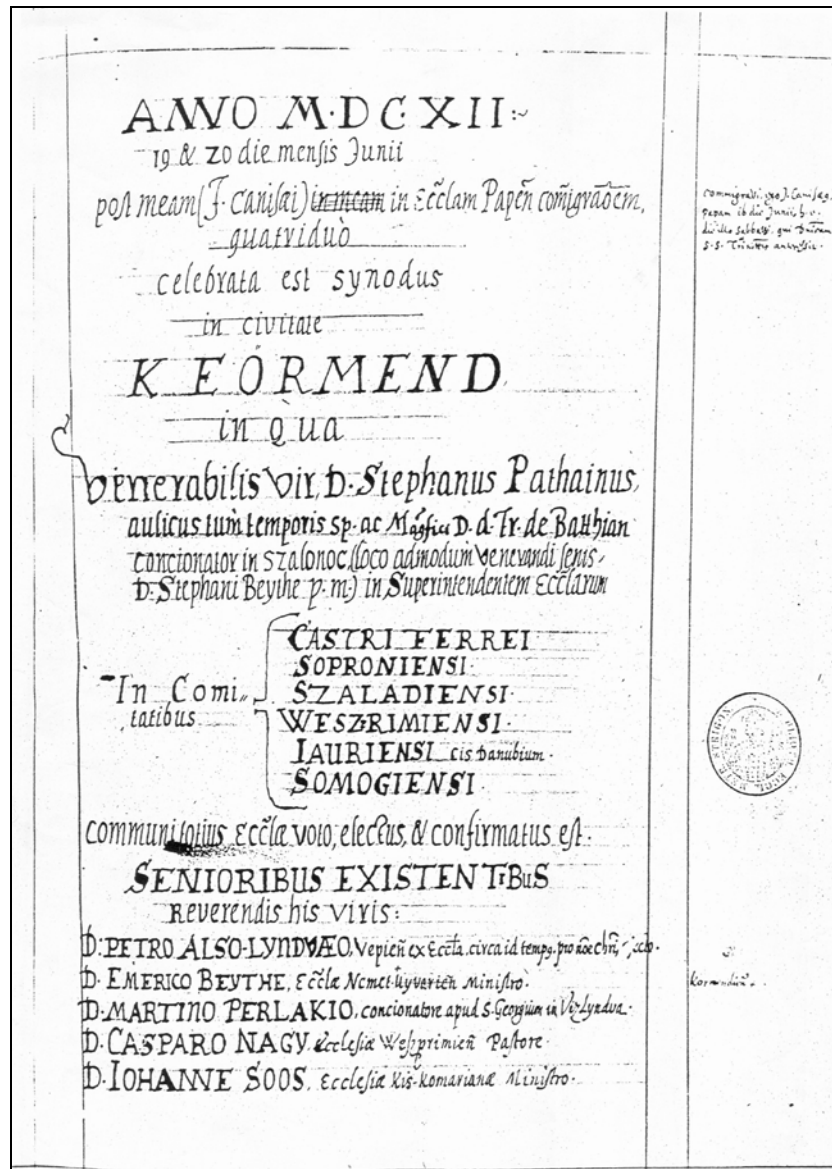
JÓZSEF KÖBLÖS

On the margin of an anniversary:

The Transdanubian Reformed Superintendence is 400 years old

The Lutheran and the Calvinist lines of the Transdanubian Protestantism separated from each other due to theological disputes from the years of 1580s, but their official separation did not occur until 1612. It was due to the fact that Protestant bishop István Böjte was claimed their own by both parts. Only after the death of Böjte did the reformed preachers elect a new bishop, preacher István Patai from Rohonc, at the synod held in Körmend on 19-20 June 1612. Lutheran preachers did the same, who elected preacher István Klaszekovics from Fertőszentmiklós bishop most probably in June. Thus formed the Transdanubian Reformed Superintendence and the Transdanubian Evangelic Superintendence.

Archivist PhD József Köblös gives a summary of the events of 1612 in his study, introduces the reformed superintendence and publishes the archival records written in Latin language and their Hungarian translation.

Az 1612-ben tartott körmendi zsinat jegyzőkönyvének első oldala